

Nr 48.

Ankom till riksdagens kansli den 21 maj 1946 kl. 3 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om hypoteksaktiebolag.

I en till riksdagen avlåten, den 8 mars 1946 dagtecknad proposition nr 109, vilken hänvisats till bankoutslottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g **om hypoteksaktiebolag.**

Med upphävande av vad i lagen den 22 juni 1911 (nr 53 s. 2) om vissa aktiebolag, som driva lånerörelse, finnes stadgat, såvitt angår aktiebolag som hava till ändamål att idka belåning av fast egendom eller tomträtt, förordnas härigenom som följer.

1 §.

I fråga om aktiebolag som har till ändamål att idka belåning av fast egendom eller tomträtt men i vars verksamhet bankrörelse icke ingår (hypoteksaktiebolag) skall gälla vad angående aktiebolag i allmänhet är föreskrivet, i den mån ej annat följer av vad nedan stadgas.

2 §.

Göres för registrering av hypoteksaktiebolag ansökan om godkännande av stiftelsehandlingar efter vad i lagen om aktiebolag är stadgat, och finner registreringsmyndigheten hinder icke möta mot godkännande av handlingarna, skall den med eget yttrande underställa Konungen förslaget till bolagsordning. Konungen prövar bolagsordningens överensstämmelse med lag och författning så ock huruvida därutöver med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av bolagets verksamhet särskilda föreskrifter böra intagas i bolagsordningen. Vid godkännande av förslag till bolagsordning äger Konungen föreskriva, att bolaget ej utan särskilt medgivande av Konungen må driva verksamheten längre än viss tid.

I bolagsordning, som godkänts av Konungen, må ändring ej vidtagas utan att Konungens godkännande erhållits.

3 §.

Har Konungen föreskrivit att hypoteksaktiebolag ej må utan särskilt medgivande driva sin verksamhet längre än viss tid, och fortsätter bolaget verk-

samheten efter utgången av denna tid, äger Konungen förordna, att bolaget skall träda i likvidation. Driver hypoteksaktiebolag eljest sin verksamhet i strid mot lag eller författning eller bestämmelse i bolagsordningen, äger Konungen förelägga bolaget att inom viss tid vidtaga åtgärder för rättelses vinande. Vidtagas ej åtgärder som nu sagts inom den bestämda tiden, äger Konungen förbjuda fortsättning av bolagets verksamhet och förordna, att bolaget skall träda i likvidation.

Har Konungen meddelat förordnande att hypoteksaktiebolag skall träda i likvidation, utser Konungen tillika en eller flera likvidatorer att verkställa likvidationen, och skall med avseende å denna så anses som hade förordnandet meddelats av rätten. Likvidator äger av bolaget uppbära arvode till be-
lopp som bestämmes av Konungen.

4 §.

Konungen äger medgiva hypoteksaktiebolag undantag, helt eller delvis, från vad i lag stadgas rörande skyldighet för aktiebolag att verkställa avsättning av vinstmedel med hänsyn till förhållandet mellan bolagets skulder och summan av aktiekapitalet, reservfonden och skuldregleringsfond.

5 §.

Hypoteksaktiebolag skall stå under tillsyn av bank- och fondinspektionen, såframt ej Konungen, om så ur allmän och enskild synpunkt finnes utan olägenhet kunna ske, medgiver befrielse därifrån. Sådan befrielse lämnas för viss tid eller tillsvidare.

Ledamot av eller annan befattningshavare hos bank- och fondinspektionen må ej deltaga i styrelsen av eller vara anställd vid hypoteksaktiebolag, över vilket inspektionen har att utöva tillsyn.

Med avseende å tillsynen skall gälla vad nedan stadgas i 6—15 §§.

6 §.

Bank- och fondinspektionen skall övervaka, att bolaget i sin verksamhet ställer sig till efterrättelse de lagar och andra författningar, som hava avseende å hypoteksaktiebolag, ävensom den för bolaget gällande ordningen samt de föreskrifter, som med stöd av stadgande i lag eller bolagsordningen blivit av bolagsstämma eller styrelse meddelade; dock vare inspektionen icke pliktig övervaka iakttagandet av sådana bestämmelser, som avse enskild delägares rättigheter eller skyldigheter i förhållande till bolaget eller till annan delägare eller som angå bolagets inre angelägenheter.

Det åligger inspektionen att jämväl i övrigt, såvitt angår förhållanden som kunna inverka på bolagets säkerhet, med uppmärksamhet följa dess verksamhet.

Inspektionen äger, där så finnes erforderligt, utse en revisor att med övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och bolagets räkenskaper.

7 §.

Har styrelse eller bolagsstämma fattat beslut, vilket står i strid mot lag eller bolagsordningen, må bank- och fondinspektionen förbjuda verkställighet av beslutet. Inspektionen må ock förelägga styrelsen att, i händelse beslut av nyss omförmälda beskaffenhet gått i verkställighet, göra rättelse, där så kan ske, samt att fullgöra vad styrelsen åligger enligt lag eller bolagsordningen. Sådant föreläggande må dock, utom vad angår innehållet av vinst- och förlusträkning eller balansräkning, icke av inspektionen meddelas i fråga om i lag givna föreskrifter, vilkas överträdande är belagt med straff.

Inspektionen äger, ändå att avvikelser från lag eller bolagsordningen icke skett, meddela de erinringar i fråga om bolagets verksamhet som inspektionen kan finna påkallade.

Där inspektionen så finner erforderligt, må inspektionen meddela närmare föreskrifter om sättet för förandet av bolagets räkenskaper, om förvaring av värdehandlingar samt om inventering av dessa.

8 §.

Bank- och fondinspektionen äger sammankalla bolagets styrelse, när sådant prövas nödigt. Har styrelsen icke efterkommit av inspektionen framställd begäran om utfärdande av kallelse till extra bolagsstämma, må kallelse utfärdas av inspektionen.

Den som enligt av Konungen meddelade bestämmelser har befogenhet att företräda inspektionen äger närvara vid bolagsstämma eller av inspektionen utlyst styrelsesammanträde och deltaga i överläggningarna.

9 §.

Bolagets styrelse åligger:

att när som helst för den befattningshavare hos bank- och fondinspektionen, som enligt av Konungen meddelade bestämmelser har att i sådant avseende företräda inspektionen, hålla bolagets kassa och övriga tillgångar samt böcker, räkenskaper och andra handlingar tillgängliga för granskning;

att å tider, som inspektionen bestämmer, och enligt av inspektionen fastställda formulär upprätta och till inspektionen insända översikter över bolagets tillgångar och skulder jämte uppgift om villkoren för lån som bolaget upptager och utlämnar;

att jämväl i övrigt meddela inspektionen eller sådan befattningshavare därstädes som ovan sagts alla de upplysningar rörande bolaget som av dem äskas;

att så snart ske kan till inspektionen insända styrelsens förvaltningsberättelse jämte vinst- och förlusträkning samt balansräkning ävensom, efter verkställd revision, den däröver avgivna berättelsen tillika med annan handling angående bolagets förvaltning och räkenskaper som revisorerna må hava avlämnat till styrelsen; samt

att, där inspektionen finner anledning till antagande att bolaget gjort så-

dana förluster att tio procent av aktiekapitalet förlorats, på inspektionens anmodan ofördröjligen låta upprätta bokslut och kalla revisorerna att granska detsamma.

10 §.

Träder bolaget i likvidation, äger bank- och fondinspektionen förordna ombud, som har att närvara vid likvidatorernas sammanträden, med rätt att yttra sig till protokollet, samt att i övrigt övervaka likvidationen.

Likvidatorerna skola bereda ombudet tillfälle att när som helst inventera bolagets kassa och övriga tillgångar samt granska bolagets böcker, räkenskaper och andra handlingar, och må av ombudet begärd upplysning angående förvaltningen ej av likvidatorerna förvägras.

Inspektionen äger under bolagets likvidation i avseende å likvidatorer och bolagsstämma enahanda befogenhet som innan bolaget trätt i likvidation enligt denna lag tillkommer inspektionen beträffande styrelse och bolagsstämma.

11 §.

Bank- och fondinspektionen äger vid meddelande av föreskrift eller förbud enligt denna lag förelägga vite så ock fälla till sådant vite.

12 §.

Över beslut, som av bank- och fondinspektionen meddelas på grund av denna lag, må klagan föras hos Konungen inom den tid som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är stadgad, men beslutet går ändock i verkställighet, där icke Konungen annorlunda förordnar.

13 §.

Styrelseledamot, likvidator eller befattningshavare hos bolaget, vilken uppsåtligt eller av grov vårdslöshet till bank- och fondinspektionen eller den befattningshavare hos inspektionen som företräder densamma meddelar oriktig eller vilseledande uppgift angående omständighet, varom det ålegat honom att lämna upplysning till inspektionen eller den som företräder densamma, straffes med dagsböter eller fängelse.

14 §.

Böter och viten som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan.

15 §.

Till bestridande av kostnaden för bank- och fondinspektionens tillsyns verksamhet skall varje hypoteksaktiebolag som omfattas av tillsynen årligen erlägga bidrag efter visst, för bolagen lika förhållande till sammanlagda be-

loppet av bolagets egna fonder och skulder vid utgången av nästföregående kalenderår, dock icke över två tusendels procent. Närmare föreskrifter om fastställande av bidrag och bidrags erläggande meddelas av Konungen.

Det åligger bolaget jämväl att till revisor och ombud som förordnats enligt 6 eller 10 § utgiva ersättning med belopp som inspektionen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1946 utom såvitt angår 2 och 4 §§, som skola träda i kraft den 1 januari 1948.

Har före den 1 januari 1948 hypoteksaktiebolag bildats eller beslut fattats om ändring i bolagsordningen, skall med avseende å stadfästelse av bolagsordningen eller ändringen äldre lag äga tillämpning.

Beträffande motiveringen för ifrågavarande förslag får utskottet, i den mån icke redogörelse härför lämnas i det följande, hänvisa till propositionen.

Redogörelse för lagförslaget.

För aktiebolag, som utöva en ur allmän synpunkt mera betydelsefull verksamhet, har staten genom lagföreskrifter sökt sörja för en viss samhällelig kontroll. Ett system med statligt tillstånd till verksamhetens bedrivande jämte en tillsyn över densamma gäller sålunda sedan länge för bank- och försäkringsaktiebolagen. Och enligt lagen den 22 juni 1911 om vissa aktiebolag, som driva lånerörelse, äro aktiebolag, som ha till ändamål att idka belåning av fast egendom eller tomträtt eller att driva pantlånerörelse men i vilkas verksamhet bankrörelse icke ingår, skyldiga att söka Kungl. Maj:ts stadfästelse å bolagsordningen.

Det nu föreliggande lagförslaget avser att ersätta 1911 års lag, såvitt angår aktiebolag som ha till ändamål att idka belåning av fast egendom eller tomträtt. I fråga om dessa bolag, som i lagförslaget benämnas med det gemensamma namnet hypoteksaktiebolag, saknas för närvarande föreskrifter som gå ut på en fortlöpande kontroll. Endast för sådana hypoteksbolag, som anskaffa medel till sin verksamhet genom utgivande av räntebärande obligationer, pläga bolagsordningarna innehålla bestämmelser om förordnande av särskilda ombud för kontroll över förvaringen av in-teckningar som skola utgöra säkerhet för obligationerna. I regel utses dessa ombud av vederbörande länsstyrelse. Lagförslaget syftar till att en mera effektiv kontroll över de förevarande bolagen kommer till stånd, vilket sker medelst regler om bolagens ställande under tillsyn av bank- och fondinspektionen. Genom sådana regler avses jämväl att skapa garantier för att de för bolagen gällande bolagsordningarna noggrant efterlevas. Detta är så mycket mera påkallat som, enligt vad erfarenheten visat, föreskrifter i bolagsordning för hypoteksbolag stundom åsidosatts med därmed förbundna vådor av skilda slag.

Lagförslagets bestämmelser om den statliga kontrollen över hypoteksbolag innebära att bolagen skola, som nyss nämnts, stå under tillsyn av bank- och fondinspektionen, dock med rätt för Kungl. Maj:t att stadga undantag härifrån, där så ur allmän och enskild synpunkt finnes utan olägenhet kunna ske. De närmare lagbestämmelserna om den statliga tillsynen ansluta sig i huvudsak till motsvarande föreskrifter i lagen om bankrörelse. Bank- och fondinspektionens främsta uppgift anges vara att övervaka att hypoteksbolag i sin verksamhet ställer sig till efter rättelse de författningar, som ha avseende å hypoteksbolag, ävensom vederbörande bolagsordning. Inspektionen har vidare ålagts att jämväl i övrigt, såvitt angår förhållanden, som kunna inverka på bolagets säkerhet, med uppmärksamhet följa dess verksamhet. Bland befogenheter som enligt lagförslaget skola tillkomma inspektionen må ytterligare framhållas rätten att utse en revisor att med bolagets övriga revisorer deltaga i granskningen av styrelsens förvaltning och bolagets räkenskaper. Bolagsledningen har enligt lagförslaget ålagts bland annat att för inspektionen hålla för granskning tillgängliga bolagets kassa och övriga tillgångar samt räkenskapshandlingar, ävensom att till inspektionen insända de årliga redovisningshandlingarna. Lagförslaget stadgar befogenhet för bank- och fondinspektionen att vid meddelande av föreskrift eller förbud enligt lagen förelägga vite samt fälla till sådant vite. Förslaget innehåller även vissa straffbestämmelser.

Såsom förut nämnts utses för närvarande ombuden för förvaring av säkerhetshandlingar för hypoteksbolags obligationer i regel av vederbörande länsstyrelse. Enligt förslaget skulle ombuden hädanefter förordnas av bank- och fondinspektionen. Härefter erforderliga ändringar skola göras i bolagsordningarna.

Utöver de nu berörda bestämmelserna upptagas i lagförslaget vissa bolagsrättsliga föreskrifter som skola tillämpas å hypoteksbolagen vid sidan av den allmänna aktiebolagslagstiftningen. Dessa föreskrifter innebära, att Kungl. Maj:ts godkännande skall inhämtas å bolagsordningarna för hypoteksbolag. I samband med meddelande av sådant godkännande äger Kungl. Maj:t föreskriva, att bolaget ej utan särskilt medgivande av Kungl. Maj:t må driva verksamheten längre än viss tid. Under vissa förutsättningar föreligger möjlighet för Kungl. Maj:t att framtvunga upplösning av hypoteksbolag. Slutligen har i lagförslaget införts en bestämmelse om rätt för Kungl. Maj:t att medgiva hypoteksaktiebolag undantag, helt eller delvis, från de i nya aktiebolagslagen (72 §) intagna stadgandena rörande skyldighet för aktiebolag att verkställa avsättning av vinstmedel med hänsyn till förhållandet mellan bolagets skuldsättning och storleken av bolagets eget, hos bolaget bundna kapital, d. v. s. aktiekapitalet, reservfonden och skuldregleringsfond.

Den föreslagna lagen är avsedd att träda i kraft den 1 juli 1946, de bestämmelser som direkt anknyta till stadganden i den nya aktiebolagslagen dock först samtidigt med denna eller den 1 januari 1948.

Utskottet, som vill giva sin anslutning till de av föredragande departements-*Utskottet.*
chefen gjorda uttalandena angående önskvärdheten av den föreslagna lag-
stiftningen, har vid sin granskning av lagförslaget icke funnit anledning till
erinran mot detsamma. Då utskottet ej heller i övrigt har något att erinra
mot vad i propositionen föreslås, får utskottet hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande propo-
sition.

Stockholm den 21 maj 1946.

På bankoutsrottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Åkerberg, Carlström*, Leander, Edin*, Lindblom*,
Grym*, Ljungdahl* och Johannesson*;

från andra kammaren: herrar Svedman, Paulsen, Andersson i Munkaljungby, Sund-
berg, Persson i Norrby, Stjärne, Fagerholm* och Gavelin*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.